

А.А.Квяткоўскі, старшы выкладчык кафедры методыкі выкладання інтэграваных школьных курсаў Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя Максіма Танка (часопіс “Беларуская мова і літаратура” , №2 (208), 2019)

***Рыхтуемца да цэнтралізаванага тэсціравання: паўтараем
тэму “Дзеяслоў і яго формы”***

Комплексныя заданні для паўтарэння і сістэматызацыі вывучанага па
тэме “Дзеяслоў і яго формы”

Тэст №1

Частка А

А1. Адзначце правільныя сцверджанні:

- 1) дзеяслоў у сучаснай беларускай мове мае тры формы: інфінітыў, дзеепрыметнік і дзеепрыслоўе;
- 2) граматычнае значэнне стану ўласціва толькі дзеепрыметніку;
- 3) граматычнае значэнне ладу (абвеснага, загаднага і ўмоўнага) уласціва толькі спрагальным формам;
- 4) адным са сродкаў утварэння дзеясловаў іншага трывання з’яўляецца суфікс;
- 5) формы асобы (1-й, 2-ой і 3-й) уласцівы ўсім формам дзеяслова.

А2. Адзначце дзесловы закончанага трывання:

- 1) напішу;
- 2) пісаў;
- 3) пішам;
- 4) будзем пісаць;
- 5) выпішам.

А3. Адзначце дзеясловы першага спражэння:

- 1) бегчы;
- 2) купацца;
- 3) квітнець;
- 4) звінець;
- 5) есці.

А4. Адзначце рознаспрагальныя дзеясловы:

- 1) бегаць;
- 2) даваць;
- 3) карміць;
- 4) забегчы;
- 5) аддаць.

А5. Адзначце дзеясловы, якія ў першай асобе множнага ліку цяперашняга часу маюць канчаткі –ім(-ым):

- 1) хадзіць;
- 2) несці;
- 3) мыць;
- 4) хацець;
- 5) бегчы.

А6. Адзначце правільна запісаныя формы дзеясловаў 2-ой асобы множнага ліку цяперашняга часу:

- 1) тляце;
- 2) бераце;
- 3) ясце;
- 4) печыця;
- 5) спіце.

А7. Адзначце дзеясловы, якія ў форме 1-ай асобы множнага ліку цяперашняга (будучага простага) часу маюць канчатак -ом(-ём):

- 1) араць;
- 2) завяршыць;
- 3) схіснуцца;
- 4) прасіцца;
- 5) разбурыць.

А8. Адзначце дзеясловы, якія ў 2-ой асобе множнага ліку цяперашняга (будучага простага) часу маюць ненаціскныя канчаткі:

- 1) везці;
- 2) слаць (паведамленне);

- 3)спаць;
- 4)слухаць;
- 5)упрыгожыць.

А9.Адзначце дзеясловы, дзе трэба ўставіць літару е (2-ая асоба,множны лік,цяперашні час):

- 1)дума...це;
- 2)ходз...це;
- 3)трас...це;
- 4)высвятля...це;
- 5)снеда...це.

А10.Адзначце дзеясловы, якія ў форме 3-й асобы множнага ліку цяперашняга (будучага простага) часу маюць канчаткі -уць(- юць):

- 1)супакоіць;
- 2)падлічыць;
- 3)прывесці;
- 4)забаўляць;
- 5)ацэньваць.

А11.Адзначце дзеясловы, дзе трэба ўставіць літару і:

- 1)збял...ць (самому);
- 2)знясіл...ць (некага цяжкай працай);
- 3)знясіл...ць (самому);
- 4)справа спраців...ла;
- 5)халады праців...ліся цёплай вясне.

А12.Адзначце спалучэнні з пераходнымі дзеясловамі:

- 1)сустрэцца з сяброўкай
- 2)чытаць кнігу;
- 3)выпіць вады;
- 4)сказаць брату;
- 5)смакаваць малако.

А13.Адзначце дзеясловы, якія не маюць формы асобы:

- 1)купацца;

- 2)пішыце;
- 3)знішчыла;
- 4)прыдумаем;
- 5)працаваць.

A14.Адзначце дзеясловы, якія ў мужчынскім родзе адзіночнага ліку прошлага часу маюць суфікс -ну-:

- 1)засохнуць;
- 2)спаласнуць;
- 3)намокнуць;
- 4)выдзьмухнуць;
- 5)прагнуць.

A15.Адзначце дзеяслоўныя формы, якія змяняюцца па родах:

- 1)выпраўляе;
- 2)пазычылі;
- 3)супакойваць;
- 4)спыніў;
- 5)знойдзены (выхад).

A16.Адзначце нязменныя дзеяслоўныя формы:

- 1)надумацца;
- 2)пафарбаваны;
- 3)плёскаючыся;
- 4)думаем;
- 5)закінуты.

A17.Адзначце няправільнае сцверджанне.

Ад асновы інфінітыва (прошлага часу) утвараюцца:

- 1)дзеясловы прошлага часу;
- 2)формы загаднага ладу;
- 3)формы ўмоўнага ладу;
- 4)дзеепрыметнікі прошлага часу;
- 5)дзеепрыслоўі закончанага трывання.

A18.Адзначце дзеяслоўныя формы, у ёсць толькі формаўтваральныя суфіксы:

- 1)пабелены;
- 2)бегчы;
- 3)седзячы;
- 4)касіць;
- 5)урадзіць.

A19.Адзначце дзеепрыметнікі з суфіксам -н-:

- 1)знясілены працай;
- 2)прадуманы сюжэт;
- 3)пройдзены шлях;
- 4)купленая гародніна;
- 5)выкапаная бульба.

A20.Адзначце сінтаксічную ролю падкрэсленага слова.

Вельмі часта ў жыцці паўстае неабходнасць азірнаўца.

- 1)дзеянік;
- 2)выказнік;
- 3)дапаўненне;
- 4)акалічнасць;
- 5)азначэнне.

A21.Адзначце правільна напісаныя дзеясловы:

- 1)адсвечываць;
- 2)аплочваць праезд;
- 3)абнадзеіваць сябра;
- 4)закасваць;
- 5)выпростаць спіну.

A22.Адзначце сказы з дзеясловамі загаднага ладу:

- 1)Давайце пойдзем у лес.
- 2)А сыноч няхай бы вучыўся.
- 3)Госці прыехалі да нас зранку.
- 4)Сэрцу не загадаеш, каго любіць.(Прык.)
- 5)Ідзем вечарам у кіно.

A23.Адзначце словазлучэнні:

- 1)гаварыць моцна;
- 2)прышло лета;
- 3)няхай спіць;
- 4)пяём песню;
- 5)давайце сябраваць.

A24.Адзначце спалучэнні з памылковым ужываннем дзеяслоўнага кіравання:

- 1)дараваць яго;
- 2)пайсці па хлеб;
- 3)насміхаўся над няўмекай;
- 4)жартаваў з сябра;
- 5)бачыў сваімі вачыма.

A25.Адзначце сказы з безасабовымі дзеясловамі:

- 1)Цяпер добра задажджылася.
- 2)Нешта мне не спіцца.
- 3)Сэрца і радуецца, і трывожыцца.
- 4)Няхай усім людзям добра будзе.
- 5)Думкі мроіліся, не давалі спакою.

A26.Адзначце выпадкі, у якіх не з дзеяслоўнымі формамі пішацца разам:

- 1)(не) дасаліць суп;
- 2)сады (не) пабелены;
- 3)нікім (не) падмеценыя алея;
- 4)(не) здаровячыся;
- 5)(не) дачытаць пісьмо.

A27.Адзначце няправільныя сцверджанні:

- 1)дзеепрыслоўе незакончанага трывання косячы ўтворана ад асновы дзеяслова косяць;
- 2)дзеепрыметнік куплены ўтвораны пры дапамозе словаўтваральнага суфікса -ен-;
- 3)дзеепрыметнік залежнага стану прошлага часу запаяны ўтвораны ад ад асновы інфінітыва запаяць;
- 4)дзеепрыметнікі і дзеепрыслоўі ў беларускай мове могуць быць зварот-

нымі;

5)дзепрыслоўі могуць ужывацца і абагульнена-асабовых сказах, дзе няма дзейніка.

A28.Адзначце правільна ўтвораныя і запісаныя дзеепрыметнікі:

- 1)ускінуўшыся;
- 2)вылінялы;
- 3)закляены;
- 4)пафарбаваны;
- 5)нахілены.

A29.Адзначце сказы, у якіх дзеепрыслоўі ўжыты правільна:

- 1)Ідучы з працы, мне стала цяплей.
- 2)Рыба гуляла на волі, яшчэ не шукаючы глыбокіх ям.
- 3)Бусліха, выказвая мацярынскую радасць, рассыпала звонкі клёкат.
- 4)Ехаўшы да бацькоў, хлопец думаў аб нечым сваім.
- 5)Маці мыла бялізну, схіліўшыся над начоўкамі.

A30.Адзначце дзеяслоўныя формы, правільна падзеленыя на марфемы:

- 1)у-г-ну-ўшы-ся;
- 2)куп-а-цца;
- 3)на-гн-уц-ца (3-я асоба,множны лік,будучы час);
- 4)раз-бэшч-а-н-ы;
- 5)вы-лін-я-л-ы.

Частка В

В1.Выпішыце дзеяслоў загаднага ладу:

- 1)беражом;
- 2)танцуем;
- 3)ідзем;
- 4)пайшлі б;
- 5)адчуваеце.

В2.Замяніце сінтаксічную канструкцыю **луг, які пакасілі** словазлучэннем **дзеепрыметнік з назоўнікам**. Словазлучэнне запішыце.

В3.Ад асновы дзеяслова, што падаецца ў дужках, утварыце дзеепрыслоўе і

запішыце яго.

(Скалануцца),лісце зляцела з галля.

В4. Выпішыце дзеяслоў, у якім супадаюць аснова інфінітыва(прошлага часу) і аснова цяперашняга(будучага простага) часу:

- 1)берагчы;
- 2)маляваць;
- 3)бачыць;
- 4)цямнець;
- 5)надумацца.

В5. Запішыце выраз па-беларуску.

Идти за малиной

В6. Выпішыце пяты “лішні” дзеяслоў:

- 1)спіце;
- 2)беражэм;
- 3)ідзём;
- 4)забаром;
- 5)ходзіце.

В7. Ад дзеяслова закончанага трывання падскочыць ўтварыце дзеяслоў незакончанага трывання. Утвораны дзеяслоў запішыце.

В8. У падкрэсленай дзеяслоўнай форме адна з характарыстык з’яўляецца няправільнай. Лічбай запішыце нумар гэтай характарыстыкі.

Падмацаваўшыся, Алесь напіўся вады.

- 1)з’яўляецца асобай формай дзеяслова;
- 2)з’яўляецца зваротнай;
- 3)мае закончанае трыванне;
- 4)утворана ад дзеяслова падмацоўвацца;
- 5)у сказе з’яўляецца акалічнасцю.

В9. Вызначце, якой часцінай мовы з’яўляецца падкрэсленае слова. Адказ запішыце ў форме творнага склону.

Дзякуючы выхаванню бацькоў, мы сталі на правільны жыццёвы шлях.

В10. Дапішыце слова, якога не хапае ў сказе.

Аднолькавыя асабовыя канчаткі маюць ... дзеясловы і адпаведныя зваротныя.

Тэст №2

А1. Адзначце няправільныя сцверджанні:

- 1) Дзеяслоў у сучаснай беларускай мове мае чатыры формы: інфінітыў, спрагальныя формы, дзеепрыметнік і дзеепрыслоўе;
- 2) Граматычнае значэнне стану ўласціва спрагальным формам і дзеепрымет-
- 3) націск з'яўляецца адным са сродкаў утварэння трывальнай пары дзеяслова;
- 4) формы часу ўласцівы толькі дзеепрыметнікам;
- 5) формы ліку ўласцівы толькі спрагальным формам.

А2. Адзначце дзеясловы незакончанага трывання:

- 1) прачытаю;
- 2) чытаў;
- 3) чытаем;
- 4) будзем чытаць,
- 5) прачытаем.

А3. Адзначце дзеясловы другога спражэння:

- 1) вісець;
- 2) чытаць;
- 3) хадзіць;
- 4) есці;
- 5) непакоіцца

А4. Адзначце рознаспрагальныя дзеясловы:

- 1) думаць;
- 2) есці;
- 3) даць;
- 4) аддаць;
- 5) карміць.

А5. Адзначце дзеясловы, якія ў другой асобе адзіночнага ліку цяперашняга часу (будучага простага) часу маюць канчаткі –іш(-ыш):

- 1) надумацца;
- 2) чытаць;
- 3) рабіць;
- 4) кляваць;
- 5) смяшыць.

А6. Адзначце няправільна запісаныя формы дзеясловаў 2-й асобы множнага ліку цяперашняга часу:

- 1) печаце;
- 2) дзеўбеце;
- 3) жывяце;
- 4) ідзеце;
- 5) тлееце.

А7. Адзначце дзеясловы, якія ў форме першай асобы множнага ліку цяперашняга (будучага простага) часу маюць канчатак -ом (-ём):

- 1) спяваць;
- 2) усміхнуцца;
- 3) араць;
- 4) клапаціцца;
- 5) паспець.

А8. Адзначце дзеясловы, якія ў другой асобе множнага ліку цяперашняга (будучага простага) часу маюць націскныя канчаткі:

- 1) пісаць;
- 2) праць (бялізну);
- 3) думаць;
- 4) слаць (пасцель);
- 5) несці.

А9. Адзначце дзеясловы, дзе трэба ўставіць літару я (2-ая асоба, множны лік, цяперашні час):

- 1) сцел...це;
- 2) нос...це;
- 3) пльыв...це;

4)пол...це;

5)да...це

A10.Адзначце дзеясловы, якія ў форме 3-й асобы множнага ліку цяперашняга(будучага простага) часу маюць канчаткі -аць(-яць):

1)стаць;

2)паесці;

3)прыносіць;

4)падсаліць;

5)пералічыць.

A11.Адзначце дзеясловы,дзе трэба ўставіць літару і:

1)пабял...ць (сад);

2)дзяўчына збял...ла;

3)праців...ца прыгнёту;

4)на ўсходзе пасвятл...ла;

5)знясіл...ць (цяжкай працай).

A12.Адзначце спалучэнні з непераходнымі дзеясловамі:

1)выпісваць газету;

2)прачытаць у кнізе;

3)сказаць сябру;

4)выпіць вады;

5)напрацавацца да знямогі.

A13.Адзначце дзеясловы, якія маюць форму асобы:

1)ідзіце;

2)купіць;

3)купіла;

4)куплю;

5)надумацца.

A14.Адзначце дзеясловы, якія ў мужчынскім родзе адзіночнага ліку прошлага часу маюць суфікс -ну-:

1)скіснуць;

2)кінуць;

- 3) праглынуць;
- 4) змерзнуць;
- 5) здзьмухнуць.

A15. Адзначце дзеяслоўныя формы, якія змяняюцца па родах:

- 1) прачытаў;
- 2) настойваць;
- 3) пафарбаваны (паверх);
- 4) купілі;
- 5) замацоўвае.

A16. Адзначце зменныя дзеяслоўныя формы:

- 1) думаць;
- 2) пісаў;
- 3) закінуты;
- 4) узнёсшы (дзе прыслоўе);
- 5) квітнеючы (сад).

A17. Адзначце няправільнае сцверджанне.

Ад асновы цяперашняга (будучага простага) часу ўтвараюцца:

- 1) асабовыя формы цяперашняга (будучага простага) часу;
- 2) формы загаднага ладу;
- 3) дзе прыметнікі цяперашняга часу;
- 4) дзе прыслоўі незакончанага трывання;
- 5) дзе прыметнікі прошлага часу.

A18. Адзначце дзеяслоўныя формы, у ёсць словаўтваральныя і формаўтваральныя суфіксы:

- 1) прасіць;
- 2) беручыся;
- 3) узнесены;
- 4) абганяць;
- 5) пакрыўджаны.

A19. Адзначце дзе прыметнікі з суфіксам -ен-(-ан-):

- 1) наладжаны быт;

- 2)куплены білет;
- 3)атручанае паветра;
- 4)вытаптаная сцежка;
- 5)засеянае поле.

A20. Вызначце сінтаксічную ролю падкрэсленага слова.

Хадзілі мы некалі з цёткай у лес збіраць зёлкі.

- 1)дзеянік;
- 2)выказнік;
- 3)дапаўненне;
- 4)азначэнне;
- 5)акалічнасць.

A21. Адзначце правільна напісаныя дзеясловы:

- 1)закалыхіваць
- 2)адпойваць;
- 3)прыгалубліваць;
- 4)вырашчваць памідоры;
- 5)надаіваць многа малака.

A22. Адзначце сказы з дзеясловамі загаднага ладу:

- 1)Я хацеў атрымаць дзясятку.
- 2)Яна хацела б атрымаць дзясятку.
- 3)Давайце працаваць хутчэй.
- 4)Няхай усім будзе добра.
- 5)Пачнем працу заўтра.

A23. Адзначце словазлучэнні:

- 1)давайце напішам;
- 2)наступіў жнівень;
- 3)ісці ў лес;
- 4)сустрэцца з настаўнікам;
- 5)няхай квітнее.

A24. Адзначце спалучэнні з памылковым ужываннем дзеяслоўнага кіравання:

- 1)спазніўся з-за сястры;

- 2) пайсці па маліны;
- 3) паехаць на базар па чарніцы;
- 4) ажаніцца з Нінай;
- 5) дзякаваць настайніку.

A25. Адзначце сказы з безасабовымі дзеясловамі:

- 1) За ноч добра-такі падмарозіла.
- 2) На лузе пахне свежым сенам.
- 3) А мне хочацца зрабіць інакш.
- 4) У вёсцы ладзілі вяселле.
- 5) Салаўя пачуеш усюды.

A26. Адзначце выпадкі, у якіх не з дзеяслоўнымі формамі пішацца асобна:

- 1) (не) давыканаць план;
- 2) (не) пабелены школьнікамі сад;
- 3) (не) дачытаць кнігу;
- 4) (не) зводзячы вачэй;
- 5) (не) пасаджаныя дрэвы.

A27. Адзначце правільныя сцверджанні:

- 1) дзеепрыслоўе бачачы ўтворана ад дзеяслова бачаць;
- 2) дзеепрыметнік сплечены ўтвораны пры дапамозе суфікса -н-, які мае формаўтваральнае значэнне;
- 3) дзеепрыметнік залежнага стану прошлага часу ускапаны ўтвораны ад асновы дзеяслова ўскапаць.
- 4) дзеепрыслоўі ў беларускай мове ніколі не могуць быць зваротнымі;
- 5) у безасабовых сказах ужыванне дзеепрыслоўя апраўдана, калі яно адносіцца да інфінітыва дзеяслова.

A28. Адзначце правільна ўтвораныя і запісаныя дзеепрыметнікі:

- 1) аддадзеныя;
- 2) сагнуты;
- 3) усхваляваныя;
- 4) дасеенае (жыта);
- 5) перакупленыя.

А29.Адзначце сказы, у якіх дзеепрыслоўі ўжыты правільна:

- 1)Рыхтуючыся да экзамену, у нас былі незразумелыя пытанні.
- 2)Дарога крута сягае ўправа, губляючыся ў лесе.
- 3)Дрэвы, сплёўшыся карэннем, трымалі адно другое.
- 4)Вецер сваволіць, лісты страсаючы з галін.
- 5)Прыходзячы раніцай на заняткі, у класе заўсёды яшчэ цёмна.

А30.Адзначце дзеяслоўныя формы, якія правільна падзелены на марфемы:

- 1)ад-калас-і-ц-ца;
- 2)пра-чыт-ан-ы;
- 3)седз-я-чы;
- 4)г-ну-ц-ца (3-я асоба,множны лік,цяперашні час);
- 5)с-сек-шы.

Частка В

В1.Выпішыце дзеяслоў загаднага ладу:

- 1)робіце;
- 2)бярэм;
- 3)танцуеце;
- 4)зрабілі б;
- 5)занямеў.

В2.Замяніце сінтаксічную канструкцыю **гняздо, якое звiлі** словазлучэннем **дзеепрыметнік з назоўнікам**. Словазлучэнне запішыце.

В3.Ад асновы дзеяслова, што ў дужках, утварыце дзеепрыслоўе і запішыце яго.
(Адчуць) **стому**, мы падышлі да вёскі.

В4.Выпішыце дзеяслоў, у якім супадаюць аснова інфінітыва(прошлага часу) і аснова цяперашняга (будучага простага) часу:

- 1)думаць;
- 2)снедаць;
- 3)стрыгчы;
- 4)пляскаць (у ладкі);
- 5)знайсці.

В5.Запішыце выраз па-беларуску.

Послать за хлебом.

В6. Выпішыце пяты “лішні” дзеяслоў:

- 1) танцуем;
- 2) снедаем;
- 3) вядзем;
- 4) калеем;
- 5) забываем.

В7. Ад дзеяслова закончанага трывання вырасціць утварыце дзеяслоў незакончанага трывання. Утвораны дзеяслоў запішыце.

В8. У падкрэсленай дзеяслоўнай форме адна з характарыстык няправільная.

Лічбай запішыце нумар гэтай характарыстыкі.

Карэнне было старое, цесна сплеченае.

- 1) адзіночны лік;
- 2) з’яўляецца асобай формай дзеяслова;
- 3) не можа быць зваротным;
- 4) мае залежны стан;
- 5) у сказе ўваходзіць у склад выказніка.

В9. Вызначце, якой часцінай мовы з’яўляецца падкрэсленае слова. Адказ запішыце ў форме творнага склону.

Нягледзячы на позні час, мы працавалі.

В10. Дапішыце слова, якога не хапае ў сказе.

Вытворныя дзеясловы з прыстаўкамі адносяцца да таго самага спражэння, што і ... .